

Kako je Zagreb (do)čekao bazen

Piše: DAMIR ŠKARPA

Dugo je Zagreb čekao svoje prvo plivalište pogodno za održavanje športskih natjecanja. Bazen je napokon svečano otvoren 8. srpnja 1934. na rukavcu Save kod kolnog mosta...

Prve naznake za uređenjem javnog kupališta u Zagrebu javljaju se 1853. i 1854. godine. Potonje godine zapadno od Savskoga mosta stoji oznaka „Schwimmschule“. Međutim, o toj plivačkoj školi ništa se pouzdano ne zna...

Prvi do sada pronađeni prikaz plivačke škole u Zagrebu nalazi se na situacijskom nacrtu od 18. srpnja 1862. Građani su odlazili na privatno kupalište Franje Hutterera koje se nalazilo u Trnju, a poslije je premješteno bliže Savskoj cesti.

Zagrepčani su svoje plivačke porive zadovoljavali i na maksimirskim jezerima, ali sve do početka 20. stoljeća u gradu nije bilo plivačkog kluba. Članovi HAŠK-a su po pitanju športske aktivnosti bili najagilniji - od svog osnutka 1903. godine osnivali su sekcije različitih športskih disciplina. Tako su u lipnju 1910. osnovali i plivačku sekciju. No, u Zagrebu nije postojao niti jedan uređeniji bazen koji bi zadovoljavao kriterije za održavanje športskog natjecanja. Sve se svodilo na improvizirana plivališta na 1. Maksimirskom jezeru i rukavcima Save.

Neki gradovi poput Samobora, Bjelovara, Čakovca ili Karlovca već su prije imali uređene bazene, pa čak i neka sela uzduž Dravske banovine. Stoga zagrebački klubovi nerijetko organiziraju svoja natjecanja u drugim mjestima, poput Samobora (Hidropatsko plivalište) ili Karlovca (Gradsko plivalište).

Međunarodna plivačka priredba u Maksimiru

Nakon učestalih poplava, izlivanja Save, Jugoslavenki plivački savez i Hrvatski veslački klub 1924. godine predlažu gradnju novog gradskog kupališta s bazenom veličine 3000- 5000 m² s popratnom infrastrukturom. Međutim, tadašnji zagrebački gradski oci nisu imali slu-

*Bazen
na Šalati -
danas*

*Plivalište na Savi 1934.
U prvom planu na
splavi predsjednik JPS-a
Stevan Hadži. Drugi
slijeva u bijelom odijelu
Boris Praunsperger,
voditelj plivačke sekcije
Concordije (lijevo)*

*Hidropatsko plivalište
u Samoboru*

Plivalište SD Marathon na „Marathonskoj bari“ svečano je otvoreno 15. kolovoza 1939. Prvi bazen olimpijskih dimenzija u gradu Zagrebu bio je novi doprinos razvoju zagrebačkog i hrvatskog plivanja koji će ubrzo, zbog Drugog svjetskog rata, biti većinom zaustavljen

ha za taj projekt i molba je odbijena, premda su molitelji ishodili zemljište za gradnju bazena na Trnju.

Kronični problem izgradnje adekvatnog bazena koji zadovoljava kriterije za športska natjecanja vuče korišćene od 1907. kada zbog iznimno velikih troškova (500.000 kruna) tada predloženi projekt u blizini Cvjetnog naselja nije bio ostvaren. Poteškoće su stvarali visoki troškovi arhitektskih projekata i zakup zemljišta.

HAŠK je vrlo aktivan unatoč poteškoćama oko bazena, te 1923. godine organizira na jezeru u Maksimiru plivačko natjecanje u povodu 20. obljetnice postojanja kluba. Osim domaćih predstavnika sudjelovao je i bečki HAKOAH, pa je to ujedno bila i prva međunarodna plivačka priredba u Hrvatskoj.

Djelatnici Zagrebačkog plivačkog podsaveza koncem 1920-ih odlučili su se žestice uhvatiti u koštac s izazovom gradnje bazena. Početkom 1930-ih dolazi do preokreta: zahvaljujući upornosti i pregovaračkim vještinama

vrlo agilnog tajnika Zagrebačkog plivačkog podsaveza Ive Steinhartda i predsjednika Milana Švarića, uz velike žrtve i skromna sredstva, Zagreb je uskoro dobio prvo građeno plivalište namijenjeno športskoj aktivnosti klubova - uspjeli su ishoditi od gradskih vlasti svu potrebnu dokumentaciju za izgradnju plivališta uz Savu!

Napredak plivača zagrebačkih klubova Concordije, HAŠK-a, Marathona i Sokolskog društva Zagreb prethodnih godina, bio je dodatni vjetar u leđa energičnom dvojcu, zagrebačkim plivačkim apostolima. Zasluge treba pripisati i arhitektima Simoviću i Kohleru koji su dali svoj obol ovom važnom projektu.

Prva vaterpolska utakmica

Plivalište je svečano otvoreno 8. srpnja 1934. na rukavcu Save kod kolnog mosta. Po vrućem vremenu, otvorenju je nazočilo više od 1000 znatizeljnika koji se nisu doduše istaknuli dobrovoljnim priložima, već su oduševljeno pratili prva plivačka natjecanja. Osim zagrebačkih klubova nastupili su i klubovi iz Slovenije te klubovi iz Karlovca (KSU i Građanski), u juniorskoj i seniorskoj konkurenciji.

Koliko je to važan događaj bio za šport u Zagrebu pokazuje podatak da je otvorenju nazočio predsjednik Jugoslavenskog plivačkog saveza Stevan Hadži, kao i svi predsjednici športskih klubova u Zagrebu, poput HAŠK-a i Marathona, kao i starješina sokolske župe Zagreb Otoš Gavrančić. Otvorenju je prisustvovao čak i izaslanik inspektorata Zemaljske obrane, pukovnik Ristanović.

Promidžbena plivačka priredba imala je za svrhu promovirati plivački šport u glavnom hrvatskom gradu i doprinijeti opstanku i daljnjem razvoju mnogih zagrebačkih plivačkih klubova. Plivalište je bilo izgrađeno od drva sa šest plivačkih staza, a dvije drvene splavi učvršćene za drvene pilote udaljene međusobno 50 metara plutale su na limenim bačvama. Uz plivalište je bilo dovoljno prostora za veći broj posjetitelja, pa je plivačke i vaterpolske dvoboje pratilo i do 2000 gledatelja.

U blizini plivališta izgrađena je i klupska baraka koja je financirana sredstvima Zagrebačkog plivačkog podsaveza, a koju su ravnopravno koristili članovi svih četiriju zagrebačkih klubova. Uz plivačka natjecanja, održana je i prva vaterpolska utakmica između HAŠK-a i kombinirane momčadi Concordije. Akademičari su slavili s 3-0.

Ovaj trenutak bio je vrlo važan u razvoju zagrebačkog plivanja s obzirom na to da su klubovi napokon dobili prave uvjete rada i treniranja te tako postajali konkurentniji drugim hrvatskim klubovima, posebice onim primorskim. Plivači Concordije bilježili su najveći napre-

Miroslav Krleža dvostruki prvak u plivanju

Premda je HAŠK osnovao svoju plivačku sekciju, nešto ranije te 1910. godine osnovan je Prvi plivački klub koji je od 26. do 28. kolovoza 1910. organizirao javno natjecanje u skokovima te brzom i ustrajnom plivanju. Plivalo se prsnim stilom jer slobodni hrvatskim plivačima i javnosti još nije bio poznat.

Plivalo se niz Savu od Zagreba do Jakuševca na 400 metara i 11 kilometara. U oba plivačka natjecanja pobjedio je vojni kadet na školovanju u Pečuhu Miroslav Krleža, budući bard hrvatske moderne književnosti, a po mnogima i najveći hrvatski književnik u povijesti. Međutim, ubrzo nakon ovog natjecanja klub prestaje djelovati i većina se priključuje novoformiranoj plivačkoj sekciji HAŠK-a.

Dvostruki slavodobitnik Krleža bio je nadaren plivač, a u vojsci je dobio na dodatnoj snazi i brzini. On sam nikad nije posebno isticao ovaj športski domet kao ni neke druge, poput onog iz 1907. kada je kao 13-godišnjak pobjedio na plivačkoj utrci između dviju obala Save koje danas spaja željeznički most.

*Olimpijski bazen
Marathona u
„Marathonskoj bari“
snimljen 1942. godine*

*Natjecanje na plivalištu
na Savi 1934. Start u
seniorskoj konkurenciji*

dak zahvaljujući uspješnom voditelju njihove plivačke sekcije Borisu Praunspergeru.

Ubrzo su u SD Marathon prionuli pripremama za izgradnju svog bazena, pa su 1935. organizirali uži pozivni natječaj. Prvi konkretni pomoci ostvareni su 1936. kada uporni članovi SD Marathon uspijevaju zainteresirati čelnike gradske općine. Projekt bazena s olimpijskim normama izradio je graditelj Branko Vlah. Gradska općina 1939. godine daje ZPK i SD Marathon na korištenje zemljište veličine 4000 m² uzvodno i zapadno od Gradskog kupališta na mjesto znanom kao „Marathonska bara“. To će mjesto biti zametak današnjeg Akademskog sportskog društva Mladost.

Mali bazen na Šalati

„Maratonci“ dobivaju u lipnju 1939. građevnu dozvolu i subvenciju gradske općine u iznosu od 350 000 dinara. Sljedeći mjesec započela je, a već početkom kolovoza i dovršena gradnja olimpijskog reprezentativnog plivališta! Bazen dimenzija 50x20 m orijentiran u smjeru sjever-jug imao je tribine kapaciteta do 1000 gledatelja. Dubina na jednom kraju bila je 1,25 m, a na drugom 2,50 m. Plivalište je imalo 8 natjecateljskih staza, ali se zbog niske dubine nije mogao koristiti za natjecanje u skokovima. Punio se vodom iz bunara na Savskoj cesti udaljenog oko 160 m. Voda se električnom crpkom podizala na visinu od oko 1,5 m iznad terena te otvorenim kanalima odvodila u bazensko korito. U neposrednoj blizini plivališta izgrađen je i društveni dom.

Plivalište SD Marathon na „Marathonskoj bari“ svečano je otvoreno je 15. kolovoza 1939. Prvi bazen olimpijskih dimenzija u gradu Zagrebu bio je novi doprinos razvoju zagrebačkog i hrvatskog plivanja koji će ubrzo, zbog Drugog svjetskog rata, biti većinom zaustavljen.

U lipnju 1939. godine, dakle nešto prije velikog Marathonovog, otvoren je i mali bazen te klupska kuća ATK Zagreb na Šalati prema projektu Franje Bahovca. Bazen je bio dimenzija 20x8 metara i koristili su ga samo članovi teniskog kluba.

Arhitekt Bahovec zaslužan je i za projekt velikog otvorenog plivališta na Šalati sa popratnim sadržajima koje je dovršeno 1947. godine na srednjoj terasi visoravni Šalate i označio je novi početak uzleta zagrebačkog plivanja i vaterpola. Bazen je olimpijskih dimenzija 50x22 m smješten u smjeru sjever-jug. Iste godine na Šalati održano je i prvo državno prvenstvo Jugoslavije u plivanju...

LITERATURA

Grđevinski vjesnik, Zagreb, VIII/1939.

A. Štulhofer: Sportska arhitektura u Zagrebu, Naklada Jurčić, Zagreb, 2005.

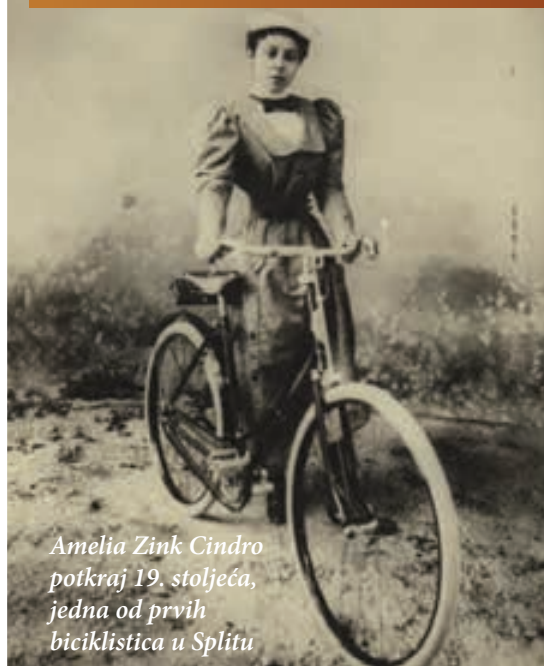
Novosti, dnevne novine, Zagreb, br. lipanj-kolovoz 1934.

100 godina športa na Sveučilištu u Zagrebu- HAŠK Mladost, Školska knjiga, Zagreb, 2003.

Z. Jajčević: 225 godina sporta u Hrvatskoj, Streljački savez Osječko-baranjske županije, Osijek, 2010.

Hrvatski savez za daljinsko plivanje, Stari Grad.

Povijest hrvatskoga sporta, XXIX/1998, br 116.

*Amelia Zink Cindro
potkraj 19. stoljeća,
jedna od prvih
biciklistica u Splitu*

Za vrijeme Austro-Ugarske monarhije, dok je šport u Dalmaciji bio u razvitku, od kraja XIX. stoljeća do početka Prvog svjetskog rata 1914. godine, Talijani su u administrativnim centrima Dalmacije imali bolje uvjete i mogućnosti bavljenja športom nego domaći hrvatski živalj, jer su od razvijenih talijanskih športskih organizacija iz Trsta preuzimali različite športove i dobivali pomoć u novcu i opremi.

Societa al tiro di bersaglio (Streljačko društvo)

Prvo športsko društvo u Splitu bilo je „Societa al tiro di bersaglio“ (Streljačko društvo) osnovano 25. veljače 1877. od ondašnje talijanske manjine, a na poticaj Antonija Bajamontija, općinskog načelnika i vode autonomaša. Vijest o osnutku društva obznanio je Bajamontijev splitski list L'Avvenire (Budućnost). Osnivačka skupština društva održana je u ožujku 1877. godine, a u upravu društva birani su Petar Grčić- predsjednik, E. Matković - dopredsjednik, S. de Capogrosso - blagajnik, G. de Alberti - tajnik i drugi. Zadatak društva je bio obučiti članove u rukovanju oružjem i preciznom gađanju u mete. Većina članova društva bili su težaci iz gradskog predjela Varoš, odani načelniku Bajamontiju.

Također, većina od njih nije ni znala talijanski jezik. Pored društvene streljane u Solinu i pomoćne na Sustipanu, društvo je imalo svoje prostorije na Piazza dell Armi (današnji Narodni trg), na prvom katu kuće Prinini, a posjedovalo je i društveni barjak. Društvo je nabavilo jednoobrazna odijela za članove i puške marke Watterly.

Organizirali su i bogati društveni život. Osim natjecanja, odlazilo se na izlete, često i do Zadra. Veliki društveni ples održavao se svake godine u otmjenom salonu Gabinetto di lettura. Na ovom